

PM Rotel I (Dnr KS 2023/1122)

En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter (SOU 2023:43)

Remiss från Finansdepartementet
Remisstid den 15 december 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Upphandlande myndigheter är skyldiga att utesluta en leverantör från att delta i en upphandling eller i ett valfrihetssystem om leverantören bland annat är dömd för vissa brott eller har obetalda skatter och socialförsäkringsavgifter.

Det är i dag komplicerat och ibland omöjligt för de upphandlande myndigheterna att kontrollera detta. Som lösning föreslås i det remitterade betänkandet att Bolagsverket ska ansvara för att tillhandahålla ett system för samordnad registerkontroll av leverantörer i samband med upphandling och valfrihetssystem.

Finansdepartementet har remitterat betänkandet till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret välkomnar de förslag som lämnas i betänkandet och anser att de har bra potential att lösa stora delar av problemen med dagens ordning och framhåller att det är viktigt att de upphandlande myndigheterna får svar så skyndsamt som möjligt för att undvika att effektiviteten i upphandlings- och ansökningsprocesserna drabbas.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Välfärds kriminaliteten kostar det svenska samhället oerhört mycket, inte bara på ekonomisk nivå, utan även i samhälleliga värden. När en utförare väl kommit in i en av stadens verksamheter kan det av flera anledningar vara svårt att säga upp eller häva avtalet vid misstanke om brott mot avtalsvillkoren. Det är därför av största vikt att göra allt för att kontrollera och utesluta olämpliga och oseriösa leverantörer i ett så tidigt skede som möjligt. Dock är det mycket komplicerat att göra en fullödlig kontroll av uteslutningsgrunderna innan tecknande av avtal och den nu gällande ordningen med att en leverantör lämnar en sanningsförsäkran är på intet sätt tillräckligt.

Jag välkomnar utredningens förslag som kommer att underlätta kontrollen av leverantörer och underleverantörer och därmed i ett tidigt skede hindra de som exempelvis är dömda för vissa brott eller har obetalda skatter och socialförsäkringsavgifter från att få tillträde till den offentliga marknaden och våra gemensamma tillgångar.

Ett samordnat förfarande av registerkontroll underlättar även för de många upphandlande myndigheterna och enheterna att utföra mer ändamålsenliga och aktuella kontroller då tid för detta kommer att frigöras.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 6 december 2023

Karin Wanngård

Bilaga

Remiss - En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter (SOU 2023:43), dnr KS 2023/1122-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Upphandlande myndigheter är skyldiga att utesluta en leverantör från att delta i en upphandling eller i ett valfrihetssystem om leverantören bland annat är dömd för vissa brott eller har obetalda skatter och socialförsäkringsavgifter. I samband med att lagen om offentlig upphandling (LOU) uppdaterades 2017 infördes ett krav på att de upphandlande myndigheterna ska kontrollera bevisen för att leverantören inte träffas av uteslutningsgrunderna. Det saknas dock än i dag förutsättningar för upphandlande myndigheter att uppfylla denna kontrollskyldighet på ett bra sätt. Problemen är i huvudsak följande:

- Det är oklart vilka svenska brott som ska leda till uteslutning.
- Det är oklart vilken personkrets som ska kontrolleras.
- Uppgifter i belastningsregistret och skattedatabasen skyddas av sekretess.
- Det saknas belastningsregisterutdrag som anpassats för kontroll i samband med upphandling vilket leder till att det sprids ovidkommande och integritetskänslig överskottsinformation.

Sammantaget innebär den nuvarande ordningen att det är komplicerat och ibland omöjligt för de upphandlande myndigheterna att kontrollera leverantörer på det sätt som förutsätts enligt upphandlingslagarna eller valfrihetslagarna.

I det remitterade betänkandet föreslås att Bolagsverket ska ansvara för att tillhandahålla ett system för samordnad registerkontroll. Uppgiften att tillhandahålla systemet, vem som har rätt att använda det och vad som ska kunna kontrolleras ska regleras i en ny förordning – Förordningen om samordnad registerkontroll i samband med upphandling.

Systemet ska enligt förslaget användas när en upphandlande myndighet genomför en upphandling eller ska godkänna en sökande till ett valfrihetssystem. Det ska även vara möjligt att använda registerkontrollen vid uppföljning av kontrakt eller ramavtal. Tillgången till den samordnade registerkontrollen föreslås vara kostnadsfri.

Det föreslås inga nya register. Den samordnade kontrollen avser endast befintliga register hos Bolagsverket, Länsstyrelserna, Polismyndigheten, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Registerkontrollen avser enligt förslaget de uteslutningsgrunder som är gemensamma för de flesta typer av upphandlingar.

Uppdraget att föreslå ett system för leverantörskontroller var utredningens huvudsakliga uppdrag. Därutöver har utredningen bland annat undersökt om reglerna om uteslutning av leverantörer i valfrihetslagarna bör ändras. I den delen föreslås att uteslutningsgrunderna i lagen om valfrihetssystem (LOV) utformas med 19 kap. LOU som förebild.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningen ger en utförlig beskrivning av de problem som finns med dagens hantering av leverantörskontroller inom offentlig upphandling och valfrihetssystem. Svårigheterna som beskrivs avser de kontroller som görs avseende uteslutningsgrunderna i upphandlingslagarna och valfrihetslagarna. Stadsledningskontoret bekräftar denna problembeskrivning. Dagens lösning bygger på att en företrädare för leverantören lovar att det inte finns skäl för uteslutning, bland annat ifråga om att någon i personkretsen inte har dömts för vissa grova brott. Denna ordning är i huvudsak otillfredsställande. En sanningsförsäkran innebär ingen verklig tröskel för oseriösa eller kriminella aktörer att bli tilldelade offentliga kontrakt.

Stadsledningskontoret välkomnar de förslag som lämnas i betänkandet och anser att de har bra potential att lösa stora delar av problemen med dagens ordning. De förslag som lämnas skulle innebära bättre förutsättningar för ändamålsenliga kontroller av uteslutningsgrunderna i upphandlingslagarna och valfrihetslagarna. En centralt samordnad registerkontroll skulle dessutom frigöra tid och resurser hos de upphandlande myndigheterna och enheterna för mer avancerade leverantörskontroller.

Stadsledningskontoret anser vidare att det är positivt att tillgången till systemet för samordnad registerkontroll föreslås bli kostnadsfri, samt att även de kommunala, regionala och statliga bolagen ges tillgång till systemet.

Viktigt med snabb handläggning hos Bolagsverket

Enligt det förslag som lämnas i betänkandet ska Bolagsverket utgöra en mellanhand mellan de upphandlande myndigheterna och registermyndigheterna. I de flesta fall kommer kontrolluppgifterna kunna vidareförmedlas till den upphandlande myndigheten utan dröjsmål. Det som kommer kunna innebära längre ledtider är eventuella träffar i belastningsregistret. Om det förekommer träffar i belastningsregistret ska Bolagsverket, enligt förslaget, först rensa sökresultatet från sådana uppgifter som inte bedöms vara relevanta för att pröva om det finns skäl för uteslutning. Om Bolagsverket bedömer att det finns skäl för den som begärt kontrollen att vidta kompletterande kontrollåtgärder ska detta framgå av svaret till den upphandlade myndigheten.

Stadsledningskontoret anser att det är ett bra förslag att en mellanhand ansvarar för den initiala bedömningen av sökresultatet. Detta främjar effektiviteten i kontrollarbetet och minskar riskerna för onödiga integritetsintrång för de personer

som kontrolleras. Stadsledningskontoret vill dock framhålla att det är viktigt att mellanhanden, enligt förslaget alltså Bolagsverket, gör bedömningen och ger svar så skyndsamt som möjligt för att undvika att myndigheten blir en flaskhals i upphandlings- eller ansökningsprocessen.

Utredningen har uppmärksammat denna farhåga och lämnat ett par förslag särskilt i syfte att minska risken för att kontrollärendena drar ut på tiden hos Bolagsverket. De föreslagna åtgärderna handlar i huvudsak om att Bolagsverket ska ge förtur till de registerkontroller som görs i samband med att en upphandling genomförs eller att ett valfrihetssystem införs. I händelse av stor ärendetillströmning innebär det att ärenden som rör uppföljning av kontrakt eller ramavtal ska ges lägre prioritet. En sådan prioritering kan bli aktuell exempelvis i händelse av väldigt omfattande begäranden om kontroller av myndigheters hela leverantörsregister.

Stadsledningskontoret är positiv till de föreslagna åtgärderna. Behovet av snabbt svar är störst i samband med att en upphandling genomförs eller att ett valfrihetssystem införs. Stadsledningskontoret vill dock framhålla att det blir viktigt att bevaka och följa upp denna fråga. Om bedömningarna och ledtiderna hos Bolagsverket visar sig utgöra en utmaning, trots de föreslagna åtgärderna, bör det finnas en beredskap att sätta in ytterligare åtgärder för att effektivisera processen.

Uteslutningsgrunderna i LOV

Om den upphandlande myndigheten anskaffar tjänster via upphandling ska uteslutningsgrunderna i LOU tillämpas. Valfrihetssystem kan beskrivas som ett alternativ till upphandling. Utredningen föreslår att bestämmelserna om uteslutning av leverantörer borde vara desamma, oavsett om tjänsterna köps in efter att ett valfrihetssystem inrättats eller efter en upphandling.

Stadsledningskontoret delar denna bedömning. En enhetlig hantering kommer dessutom underlätta för upphandlande myndigheter som använder sig av både valfrihetssystem och upphandling. Stadsledningskontoret är även positiv till förslaget att uteslutningsgrunderna i LOV ska utformas med de något friare reglerna i 19 kap. LOU som förebild.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.